

Toulky přepyšskou minulostí

X.

Ohlas 1. světové války na stránkách Přepyšských kronik

(Projev při Pietním aktu k připomenutí zahájení 1. světové války dne 26. července 2014)

Slyšeli jsme vojenskopolitické souvislosti vzniku první světové války. Je pravdou, že Čechy ani naší obec bezprostřední válečné akce nezasáhly. To ale neznamená, že by na místní obyvatelstvo útrapy, strádání a rodinné tragédie války nedolehly.

Podívejme se proto, co o těchto pohnutých dobách a událostech vyprávějí přepyšské kroniky.

Dnes víme, že příčinou války nebyl Sarajevský atentát, ale situace, která k ní vedla, nazrávala již delší dobu a evropské mocnosti se na ni připravovaly. „Již v březnu 1914 okresní hejtmanství nařídilo, aby obecní zastupitelstvo pro bezpečnost osob a majetku a pro úmysl vyzvědačský po čas války zavedlo přísný policejní dozor. V Přepýchách vykonával službu tu obecní strážník se zvýšeným platem a v noci zvláštní ponocný za odměnu 2 K denně. Pro členy noční hlídky ze sboru hasičského a sokolského byly zakoupeny 3 revolvery k osobní bezpečnosti. Od 9 hodin večer má nastati v obci klid a v 10 večer nechť jsou zavřeny hospody. V případě poplachu ať je hned hasičský sbor a sokolstvo pohotově.“

Ještě před vypuknutím války nařídil panovník 1. května 1914 povinnost k domobranecké službě. Na základě toho byli i v Přepychách rozděleni všichni muži do dvou skupin. V první výzvě byli zařazeni domobrancí ve věku 18 až 42 let, v druhé výzvě od 43 do 50 let. Tyto skupiny byly připraveny k zapojení do případného válečného konfliktu.

Krátce po vyhlášení Františka Josefa „Mým národům“, byla 31. července vyhlášena všeobecná mobilizace. Postupně nastupovaly i v Přepychách ročníky 1892 až 1894, v říjnu ročníky 1878-1890 a dále až do března 1915 všichni domobrancí 1. výzvy, tj. do 42 let věku. V průběhu války bylo z naší obce povoláno k vojsku 176 mužů. Každý devátý ve válce zahynul.

Mezi prvními povolanci byli i 3 členové sboru učitelského – Josef Brabenec, Josef Mánek a Alois Hanousek. Jak je psáno: „*tím utrpěla nejen kázeň, ale i prospěch školní. Dovoleno bylo rodičům nechat si děti ku polní práci. Rodiče i děti nadužívali této úlevy a nechodily povětšinou do školy.*“

Odchod mnoha mužů do války působil v rodinách a v hospodářství strašné nesnáze. V mnoha rodinách zbyly k práci jen ženské, které musely veškerou práci samy konati. Válka působilá potíže se zásobováním základních životních potřeb, kterých byl nedostatek, a ceny úžasně rostly. Zřízené zásobovací úřady a komise zabavovaly každoročně před sklizní veškerou úrodu na polích, dříví v lese, zásoby zboží u kupců, zásoby svítiva a olejů, dobytek, vejce apod.

„*Velké zlo bylo páčáno také ve mlýnech. Do mouky přidávala se peluška, boby, oves, sláma, někdy i kůra byla mísená do mouky. Do Přepych dodávána byla mouka hlavně z mlýna pana Pavlíka v Opočně, méně z mlýna pana Rouska z Černčic a pana Ptáčka z Nového Města. Od Pavlíka byla nejlepší.*“

V čase války byl starostou zvolen pan Václav Horák z čp. 27, pradědeček Jirky Kalouse. Ten se členy zásobovací komise, kde byli zástupci klerikální strany, agrární strany a sociální demokracie zodpovídal za přidělový systém v obci. Postupně, jak zásobování vázlo, nastala velmi kritická a zlá doba, když po několik týdnů nebyly potraviny dodávány a rozpory mezi samozásobiteli a nesamozásobiteli se v obci vyostřovaly. Dělníci a sociální demokraté vynutili si na vládě vlastní zásobování a po městech a vesnicích zřizovali vlastní konsumy. Tak zřízen byl i v naší obci konsum „Svépomoc“, kde obstarávala prodej paní Otýlie Kyralová. Ale i tak byly přiděly do tohoto obchodu velmi skromné.

Nastala velká nouze o maso, mléko, máslo. Dobytek byl rekvírován a jeho porážka jen s přivolením příslušného politického úřadu. Dokládá to i zápis z kroniky: „*Bylo to o pouti roku 1916 kdy k velkému namáhání obecních činitelů podařilo se dostatí povolení k porážce jednoho kusu dobytka a při výseku dostalo se na jednoho Přepyšského občana*“

8 dkg hovězího masa za cenu 25-30 K. Zavedena byla i rekvizice másla a mléka, ale na chytrého sedláka a selku nevyzráli. Krávy nedojily, byla odpověď. Po dojení selky mléko odstředily a daly prasátkům, aby rychle rostly. Mléko bylo k sehnání jen od koz. V době války peníze nikdo nechtěl, pouze zlaté a stříbrné, ale ty byly rychle staženy z oběhu a nahrazovány novou měnou. Šířil se výměnný obchod.“

Válečná mašinérie vyžadovala nejen potraviny, ale došlo i na nedostatek surovinových zdrojů, zejména kovů. Nařízena byla nucená rekvizice měděných svodů, drátů elektrických, hromosvodů, kotlů, svíců, hmoždíků, měděnců z kamen a jiných kovových věcí. Později došlo i na rekvizici kovů z kostelů. Také i náš kostel potkal takový osud. „ I nám odebrán velký zvon polední, pišťaly z varhan a mnoho svíců. Poledník nahrazen byl zvonem ocelovým, koupeným z nádraží, kde se ho užívalo k signálům. Stejný osud měl stihnout také zvon umíráček, kdyby se byl zavčas neztratil. Předvídaví Přepyští občané ho zakopali do jednoho hrobu u kostelního hřbitova, kde zůstal ukryt po celou dobu války. „

Největší válečné tragédie přicházely však do rodin padlých a nezvěstných vojáků. Jejich hroby jsou rozesety v nejrůznějších koutech Evropy. Bohužel, přepyšské kroniky o jejich osudech nevyprávějí, je v nich pouze zmínka o dvaceti padlých. Dnes, téměř po sto letech je pátrání velice obtížné. Snad za všechny stručná zmínka příběhu, kterého se po mnoha peripetiích dopátral o svém dědovi Ing. Zdeněk Pavlík. Bohuslav Pavlík se narodil v roce 1883 a pocházel z čp. 19. V roce 1904 byl odveden, později v letech 1907 a 1909 vykonal vojenské cvičení a v roce 1912 převeden k 10. Feldkompanii. V prvních dnech války byl ihned 27. července 1914 mobilizován a odvelen jako voják 4. roty 18. polního pluku na italskou frontu. Zde 20. listopadu 1916 na následky zranění v polní nemocnici v Campo Rosata zemřel. Pochován je na vojenském hřbitově v Campo Rosata. Vojenský přidělenec v Itálii na žádost Zdeňka Pavlíka napsal:“ Padlí vojáci byli v průběhu bojů pohřbíváni provizorním způsobem, nebo na místních hřbitovech. Po válce nechaly italské úřady jejich ostatky většinou převézt na nově zřízené centrální vojenské hřbitovy, ale v řadě případů byli rakousko-uherské vojáci pohřbeni po novém uložení jako bezejmenní, ačkoliv v době pohřbu byla jejich identita známa.“

My své dávné padlé spoluobčany známe. Vzdejme jim proto čest alespoň po mnoha letech.

V 1. světové válce padli tito Přepyští občané:

Alois Rejzek, Jan Kánský, Bohuslav Pavlík, Gustav Pavlík, Jan Rathouský, Josef Čtvrtečka, Václav Zilvar, František Jelen, Josef Mádr, Karel Bekera, Václav Zvoníček, Jaroslav Zelinka, Jan Dvořák, Vladimír Sklenář, Jiří Novák, Josef Novák st., Josef Novák ml., Karel Novák, Josef Hašek, Václav Kopecký - **čest jejich památce!**

Dle kronik zpracoval Vladimír Zdeněk st.